

це підтверджують. В зв'язку з цим, в атмосфері відбувається перебудова глобальних процесів переносу тепла та вологи, що характеризується різким збільшенням природних катаклізмів – посух та паводків, появою смерчів та суховіїв, почастишенням граду.

Звичайно, наука навряд зможе вплинути на глобальний процес, але проблеми чи перспективи розвитку, появи нових ландшафтів, адаптації до нових широт тваринного та рослинного світу вже відзначаються у світі та в Україні і перед сучасним географічним товариством, яке займається дослідженням ландшафтів постають нові виклики, нові простори та теми для вивчення. Клімат змінюється, а за ним змінюється і світ, то ж і нам слід адаптовуватися до цих реалій.

Список використаних джерел

1. Бойченко С.Г. Глобальні і регіональні коливання клімату та можливі екологічні наслідки від них на території України: напівемпіричні моделі, сценарії. - Одеса, 2005. - 300с.
2. Півошенко І.М. Клімат Вінницької області – Вінниця, 2005. – 234 с.
3. Інформація про температурні показники на метеостанції Білопілля / Управління ГМЦУ у Вінницькій області (1996-2010 рр).
4. Архів погоди на метеостанції Білопілля (2011-2020 рр) <http://rp5.com>

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНІ ОБ'ЄКТИ І ТЕРИТОРІЇ ВІННИЧЧИНИ

Яцентюк Ю.В., доктор географічних наук, доцент, професор кафедри географії

Губарєва Я.В., студентка II-го курсу природничо-географічного факультету

СВО «бакалавр», Вінницький державний педагогічний університет імені

Михайла Коцюбинського

На території Вінницької області станом на 01.01.2020 р. нараховувалось 420 територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Серед них національний природний парк, 4 регіональних ландшафтних парки, 151 заказник (з них 21

загальнодержавного значення), 196 пам'яток природи (зокрема 10 загальнодержавного значення), 30 заповідних урочищ, 37 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва (з них 11 загальнодержавного значення), дендрологічний парк. Загальна площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду Вінницької області 66317,3 га, що становить 2,5% від загальної площі регіону.

Національний природний парк “Кармелюкове Поділля” був створений у 2009 році на територіях Торканівської сільської ради Тростянецького району, Бондурівської, Бритавської, Вербської, Демівської, Куренівської, Любомирської, Лузької, Стратіївської, Тартацької, Червоногреблянської сільських рад, Чечельницької селищної ради Чечельницького району. Він займає площу 20203,4 га [1, с. 36-37].

Найбільше значення мають збережені в природному стані лісові масиви Червоногреблянського, Стратіївського, Дохнянського та Бритавського лісництв Чечельницького держлісгоспу. Основною лісовою формацією є дубово-грабові ліси. Велику наукову і практичну цінність мають скельнодубові насадження. У другому ярусі їх деревостанів зустрічається субсередземноморський вид – берека (*Sorbus torminalis* (L.) Crantz). Такі насадження практично відсутні на територіях існуючих заповідних об'єктів України. Особливу цінність мають значні площі наближених до корінних насаджень із переважанням у підліску дерену справжнього (*Cornus mas* L.).

У лісових масивах національного природного парку “Кармелюкове Поділля” виявлено такі рідкісні рослинні угруповання Зеленої книги України:

група асоціацій дубових лісів із дуба скельного кизилкових; група асоціацій дубових лісів із дуба звичайного кизилкових; група асоціацій дубових лісів із дуба звичайного татарськокленових; асоціації грабово-дубового лісу із дуба звичайного плющевого та грабово-дубового лісу із дуба звичайного маренково-плющевого; асоціації грабово-дубового лісу волосистоосокового та грабово-дубового лісу яглицевого; асоціація дубового лісу із дуба звичайного свидиново-парвськоосокового; асоціація мішаних дубових лісів із дуба звичайного ведмежоцибулевих [3].

У складі флори національного природного парку виявлено 17 видів рослин,

що увійшли до другого видання Червоної книги України. Серед них на особливу увагу заслуговують бруслина карликова (*Euonymus nana* Bieb.), в'язіль стрункий (*Coronilla elegans* Panc.), коручка пурпурова (*Epipactis purpurata* Smith.), сон великий (*Pulsatilla grandis* Wend), скополія карніолійська (*Scopolia carniolica* Jacq.), тюльпан дібровний (*Tulipa quercetorum* Klok. et Zoz), фіалка біла (*Viola alba* Bess.), цибуля ведмежа (*Allium ursinum* L.).

Тут виявлено такі види тварин Червоної книги України: бражник олеандровий, бражник дубовий, ванесса чорно-руда, ведмедиця велика, ведмедиця Гера, ведмедиця-хазяйка, люцина, махаон, райдужниця велика, сатурнія руда, синявець Мелеагр, сінниця Геро, совка сокиркова, стрічкарка блакитна, стрічкарка орденська малинова, стрічкарка тополева, бджола-тесляр звичайний, бджола-тесляр фіолетовий, вусач великий дубовий західний, вусач мускусний, жук-олень, жук-самітник, мідянка, беркут, лелека чорний, кіт лісовий, борсук звичайний, горностай) [5].

На території Вінницької області функціонує чотири регіональних ландшафтних парки, а саме: «Мурафа», «Середнє Побужжя», «Дністер» та «Немирівське Побужжя». Регіональний ландшафтний парк «Мурафа» був створений у 2008 році на територіях Чернівецького та Могилів-Подільського районів області та займає площу 3452,7 га. У ньому охороняються каньйоноподібні долини річок із цінними лісовими та лучностеповими угрупованнями, значною кількістю видів червонокнижних рослин і тварин, залишками колишніх пустель (еолові стовпи, скелі-останці, ніші, кишені й тераси вивітрювання) [4].

Регіональний ландшафтний парк «Середнє Побужжя» був створений у 2009 році у межах річкової долини Південного Бугу, від смт. Сутиски до с. Колюхів Тиврівського району. Парк займає площу 2618,2 га. У ньому охороняються ландшафтні комплекси «Подільських Швейцарій» із крутими схилами річкової долини Південного Бугу, лісовими та лучностеповими фітоценозами, порогами та островами.

Регіональний ландшафтний парк "Дністер" був створений у 2009 році у межах Могилів-Подільського району на площі 5049,03 га. У 2011 році його розширено (1670,45 га) на територію Ямпільського району. Тепер парк простягається від міста

Могилів-Подільський до с. Оксанівка Ямпільського району та займає площу 6719,48 га. У ньому охороняється каньйоноподібна долина річки Дністер з унікальними урочищами «стінки». Тут виявлено угруповання з реліктовою флорою (дуб скельний і пухнастий, скополія карніолійська та орхідеї) [6].

Регіональний ландшафтний парк «Немирівське Побужжя» був створений у 2013 році у Немирівському районі на площі 5678 га. У ньому охороняється долина Південного Бугу між селами Никифорівці та Семенки із перекатами, лісовими та лучностеповими екосистемами.

У Вінницькій області функціонують такі заказники загальнодержавного значення: ботанічні «Урочище «Дяківці»», «Урочище «Сестринівська дача», «Урочище «Устянська дача», «Іллінецький», «Дашівський», «Вендичанська дубина», «Гарячківська дача», «Бронницький», «Урочище «Криве», «Гайдамацька балка», «Урочище «Журавлівська дача», «Бритавський», «Урочище "Білянський ліс"; загальнозоологічні «Згарський» та «Буго-Деснянський», ландшафтні «Трабарківський», «Урочище "Самчинецьке"», «Коростовецький», «Володимирська дубина», лісовий «Маркова дубина» [2].

За кількістю природоохоронних об'єктів і територій у Вінницькій області на перших місцях знаходяться Вінницький і Могилів-Подільський райони. У найкритичнішому стані за цим показником знаходяться Калинівський, Крижопільський, Липовецький і Оратівський райони. У структурі природно-заповідного фонду Східного Поділля найбільша кількість пам'яток природи місцевого значення. Їх загальна кількість є дещо меншою за половину усіх природоохоронних об'єктів області. Проте, вони разом із пам'ятками природи загальнодержавного значення займають найменшу площу серед усіх заповідних територій та об'єктів [7].

Список використаних джерел

1. Яцентюк Ю. В. Екомережа Вінницької області / Ю. В. Яцентюк. – Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2011. – 128 с.
2. Яцентюк Ю.В. Екомережа Мурованокуриловецького району як парадинамічна антропогенна ландшафтна система / Ю.В. Яцентюк // Наукові записки Вінницького

державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – 2016. – Вип. 28, № 3-4. – Вінниця, 2016. – С.35-44.

3. Яцентюк Ю. В. Екомережа як антропогенна парагенетична ландшафтна система (на прикладі Вінницької області) / Ю. В. Яцентюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – 2014. – Вип. 26. – С. 17–24.

4. Яцентюк Ю. В. Наукове обґрунтування створення регіонального ландшафтного парку «Мурафа» / Ю.В. Яцентюк // Український географічний журнал. - 2006. - № 4. – С. 34-37.

5. Яцентюк Ю. В. Національні природні ядра екомережі Вінницької області / Ю.В. Яцентюк // Український географічний журнал. - 2011. - № 2. - С. 48-52.

6. Яцентюк Ю.В. Регіональна екомережа Вінницької області / Ю.В. Яцентюк // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. – 2012. – Вип. 1-2. С.77–85.

7. Яцентюк Ю. В. Природно-заповідний фонд Вінницької області / Ю.В. Яцентюк, Н. Ю. Татаренко // Географія та екологія: наука і освіта: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) – Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. - С.365-368.

ЗАПОВІДНІ ОБ'ЄКТИ ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ

Яцентюк Ю. В., доктор географічних наук, доцент, професор кафедри географії

Таневський В. О., студент І-го курсу СВО «магістр»,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Натуральні компоненти природи і ландшафтні комплекси Поділля протягом багатьох тисячоліть господарського освоєння зазнали докорінних змін. Тому первісні природні куточки збереглись, як правило, у важкодоступних місцях і займають лише кілька відсотків території регіону. На жаль, площі натуральних ландшафтів постійно зменшуються. Одним із найголовніших шляхів їх збереження є створення заповідних об'єктів. Тому актуальним є дослідження природно-заповідного фонду Вінницької, Хмельницької й Тернопільської областей.

Мета дослідження – виявити сучасний стан і структуру природно-